

A korai Dreadlock évek

Mint láthattuk a korai rastafari mozgalom számos vonásában különbözött attól, amit ma mi Rastafarizmusként ismerünk. A korai csoportok virágzásának idején - 1940-es évek vége - velük párhuzamosan (sok esetben a részeként) a dreadlock időszak is elkezdődött. Néhány fiatal rastafari, akik sokszor magányosan tévelyegtek az utcán, voltak a dreadlock mozgalom megalapítói és első jelentős képviselői. Taf „Testvér”, Pete, Firsop „Testvér”, Badaman és Watson (Wato) a dreadlock korai képviselői, fiatalok akiket a vallás iránti elkötelezettség irányított. Az egyik legismertebb „tábor” Watson nevéhez kötődik, s a központ nem máshol volt, mint Trench Town-ban. Ezen táborok (hiszen több is volt) adtak helyet a közös imádkozásoknak s vitáknak. Ezenkívül ezekben a táboroknak egyik jellemzője volt a ganja fogyasztás. Mint már olvashattunk a korai rasta mozgalmak szabályozták a ganja fogyasztást (egyértelműen azonban nem volt tiltott), ez egy jelentős különbség lesz majd a korai rasta és a dreadlock rasta között. Azonban ez egy későbbi történet. A korai dreadlock táboroknak is voltak egyes szabályai:

1. Addig nem lehetett elhagynia senkinek sem a tábort, míg a ganját el nem fogyasztották.
2. A pipát, csészét (később jointot) mindig balról jobbra kellett körbe adni.
3. Fel kellett emelni (mintegy tisztelegve) a pipát/csészét mielőtt valaki beleslukkolt/kortyolt.
4. A pipát csak akkor lehetett kiüríteni, ha már az összes kender elégett s nem előbb.
5. Jó magatartás a táborban.

Ez az utolsó szabály a rendőrség miatt volt igazán fontos. A kezdeti táborok központjában a ganja fogyasztás állt, s bár számos ilyen tábor létezett, azonban csak Wato tábora alakult át egy szervezetté, amelyet ők Fialat Fekete Hit-nek neveztek (Youth Black Faith). A szervezet 1949-ben alakult meg, s tagjaik között főleg olyan fiatalok voltak, akik az 1930-as években éltek serdülőkorukat, s ezekben az időkben költöztek vidékről Kingstonba. A szervezet sok mindenben különbözött a korai mozgalmaktól, azonban a legfontosabb pont talán az volt, hogy demokratikus szervezatként épült fel. Míg a korai rasta szervezetek vezetői nagyon fontosnak tartották a folklór hagyomány számos elemét beépíteni a mozgalomba, addig a F.F.H. számos elemét egyszerűen Istennek, idegennek s feleslegesnek nyilvánított. Többek között ilyen volt a számos gyertya használata, minden színű gyertyának más funkciója volt, s speciális erőket tulajdonítottak nekik, mint pl.: „A gyertya mely képessé tesz engem látni, de engem nem látnak”. A fiatalok szerint a gyertyák égetése felesleges volt, mivel János apostol

Krisztust nevezte meg, mint az „egyetlen arany fényt”. Azonban Watoék érdekes módon a korai vezetőknek tisztelettel adóztak, mint a hit tanítóinak, csak szerintük a rastafari mozgalom megérett a reformálásra, s ezen reformáció egyik eleme a „mágikus elemek” elhagyása. Egy másik elem volt a szakáll hordásának nyilvános elismerése, s bár néhány rasta már a 30-as években is hordott szakállt, nem volt teljesen elfogadva, s a korai vezetők rendszeresen simára borotválták arcukat. Ide kapcsolódik a dreadlock (a rasta haj) nyilvános és „intézményesített” viselése is, ugyanis ez sem volt elterjedt. Mind a haj s mind a szakáll el nem terjedésének oka az volt, hogy ebben az időben ez „ápolatlanságról” árulkodott (mintha csak a ma európai nőket hallanám). A dreadlock „harcosok” - erről egy kicsit később lesz szó - voltak az elsők, akik pont a közvélemény megbotránkoztatása miatt és természetesen a Sámson mondáéhoz igazodva az 1950-es évek körül elkezdik a dreadlock-ok használatát. Ekkor következik be egy szakadás a mozgalomban, méghozzá a dreadlock-ok és a „fésültek” házát/táborát lehet elkülöníteni, azonban ez utóbbi a 70-es évekre már nem jelentős (azonban a rastafarizmus nemzetközivé válásával ez a probléma újra felvetődik, s a Jamaika társadalmon kívül élők - főleg nem afro-származásúak - már sokszor definiálják magukat rasta-nak dreadlock nélkül).

Ahogy az F.F.H. szervezete növekedett a többi mozgalom szervezettsége is megszűnik, a posztok mint káplán, „víz-anya” stb. s egy egyszerűbb és demokratikusabb „igazgatás” veszi át helyét az új dreadlock mozgalmakban. Két jelentős poszt keletkezik: az egyik az „ülnöké” (ez a szó szerinti fordítás; magyarul az elnököt használnánk, azonban szerintem ebben az esetben jobb az ülnök kifejezés), a másik pedig az írnök (szó szerint: a tableman). Az ülnök feladata volt a találkozások levezetése, s a fő szószólóként is tevékenykedett. Az írnök pedig az asztalnál helyezkedett el, s ő adta oda az előre kiválasztott könyveket s idézeteket, melyekből felolvastak, ez azért fontos funkció, mivel a tagok nagy része nem tudott olvasni. Eleinte átvették a korai mozgalmak jegyzőkönyveit s taglétszám regisztrációt, azonban ezt később eltörölték, mivel mindenkinek joga volt hallania az igét.

Azoknak, akik betölthettek ilyen fontos szerepeket, nagyon szigorúnak kellett lenni önmagukhoz s példamutatónak, s nem utolsósorban a „a bibliai törvények” minél szigorúbb betartójának. Ekkor érdemelhették ki a „Félelmetes” (Dreadful) vagy „Harcos” (Warrior) nevet. A szervezetnek egy héten csak egy istentisztelete volt, s ezt minden hét szerda éjjelén tartották. A tagok csak a „vallási előírások” betartásával érdemelhették ki a „harcos” címet, s így nem is az ülnöki poszt vagy az írnöki poszt, hanem a vallásos meggyőződés vihette előre őket. A „Dreadful” és „Harcos” „kitüntető” neveken kívül később bibliai neveket is „adományoztak”, úgymint „A Villámlás Fia”, avagy Jézus, Áron stb... Mint már olvashattuk a F.F.H. szervezet találkozóin központi szerepet kapott a

ganja fogyasztás; ami ellentétben állt egyes korai rasta mozgalmak hagyományaival. A 2. Világháború után a rendőrség különösen drasztikusan lépett fel a kenderszármazékok ellen, ami természetesen a birtoklást és fogyasztást meglehetősen veszélyessé tette. Mivel közismert volt, hogy a rasták gyarmatosító ellenes magatartása, a kormánynak nem tartott sokáig rájönnie, hogy milyen jó okot ad a rasták ganja fogyasztása a bebörtönzésre, s így a mozgalom lejárata már a kezdetekkor megkezdődött. Ennek kiküszöbölését szolgálta Hinds szigorú szabálya. Az F.F.H. szervezete azonban ennél tovább ment, és intézményesítette a ganját a rastafari reformmozgalom részeként. Ennek a lépésnek nagyon egyszerű oka volt: A ganjában nincs semmi rossz, s ha a kormány „rátámad” az emberekre csak azért mert fogyasztják, akkor ezen támadásnak motivációja az emberek elnyomása iránt vágy. Ahogy egy tag beszámol erről: „Nem tartottuk a ganját bűncselekménynek. Megmutattuk a rendőröknek, hogy inkább verjenek szét minket. Isten azt mondja: A gonosz dolgok ezen a földön a kézzel készített dolgok. Ezek hoztak romlást az emberi nemre, ezek pusztítják el az emberiséget. Szóval ez (mármint a ganja) Isten természetes ajándéka...”. S hogy biztosra menjenek, hogy a tagok a ganját csak a vallási gyakorlatok alkalmából és meggyőződésük miatt fogyasszák, a szervezet azt tanácsolta a híveknek, hogy ne tartsák maguknál azt.

Fontos különbség a korai rastafarizmus és a dreadlock rastafarizmus között, hogy a dreadlock szervezetek sokkal demokratikusabb működést engedtek lehetővé, s a vezetők a szervezet álláspontjait, véleményét a hit/vallás doktrínáival sokkal hatásosabban védelmezték mint Hinds vagy Howell, akik sokszor csak misztikus teóriákkal álltak elő.

Talán még ennél is nagyobb differencia a két időszak (mozgalmi ágak) véleménye, hogy miként kell viszonyulni a társadalomhoz. Míg Hinds és Howell meggyőződéses konformista vagyis kerüli a társadalmi intézményekkel való ütközést addig a dreadlock szervezetek kifejezetten keresték a konfrontációt. Mi sem jellemzi jobban ezt mint, amikor is 1954-ben három tagját az F.F.H.-nak letartóztatták Trench Town-ban, megtagadták nekik közlését - pontosabban azt mondták, hogy Isten Népe a nekik - a tárgyalásra az egész szervezet elment. Ehhez az eseményhez kapcsolódik a „Back Them Up!” (Vissza Velük) kifejezés elterjedése a rastafari mozgalomban, amely tulajdonképpen ma már szószerint nem jelent semmit, csak egyszerűen a nem tetszés jele. Wato ekkor használta először „Fire! Burn!” (Tűz! Égj!) kifejezést, amelyet ma gyakran hallhatunk a fiatalok között (s a reggae előadókról ne is beszéljünk), s a tűz ekkor vált a kihívás jelévé a rasta mozgalomban. Egyébként az ügy vége az lett, hogy 3 hónap után elengedték a „tetteseket”. Az F.F.H. szervezetre (s később a rastafarizmusra egészében) jellemző lesz a "spirituális" háború - nem kérnek engedélyt a felvonulásokra s Istent nevezik meg, mint engedélyezőt - de a legfontosabb kulturális „fegyver” a rituális tánc: a nyabinghi; melyről az előzőekben már beszámoltam, s nem egy új

jelenség a mozgalomban. Ellentétben azonban a korai rastafari hagyománnyal, a 60-as években ez a fajta tánc nem csak a fehér elnyomók ellen irányult, hanem a feketék ellen is. Egyébként a nyabinghi az F.F.H.-ba egy Badaman nevezetű vezette be, aki egy mentorától kapott könyvből tanulta. A nyabinghi tánc eredetileg egyfajta rontást hozó eseményként írhattuk le, azonban az 1960-as években a nyabinghi célpontja a politikai „ellenségek” lettek (általánosan: Babylon).

Jelentős átalakulás figyelhető meg a nők megítélésében a 40-es évek mozgalmihoz képest (egyébként a későbbiekben még változik ez a helyzet). A korai mozgalmak nem sokat törődtek a nő szerepével; Howell-nek magának 13 felesége volt, míg Hinds-nak két gyereke is született 1 hónap különbséggel. A dreadlock-ok elítélték az effajta viselkedést. A promiszkuitás elítélését, azonban nem a férfiak gyarlóságával magyarázták, hanem a nők "gonosz" oldala volt a promiszkuitás oka. A dreadlock-ok elérendőnek tartják (ekkor még s később is egy ellentmondásos viszonyról beszélhetünk a gyengébb nemmel) a cölibátust. Mindenesetre sokan akik hálnak feleségükkel (párjukkal), számukra számos szexuális tabu él (többek között ilyenek: orális szex, menesz alatti szexuális kapcsolat, előjáték, végjáték). Ezenkívül a nők sosem főzhetnek számukra s a rituális főzéskor is külön kellett lenniük. A nők elutasítása egyébként a menesz alatt a legradikálisabb (ebben talán az élen a bobo dread-ek járnak, de erről majd később többet olvashatunk).

A legfontosabb s a mai napig tartó hatást talán a jamaikai nyelv fejlődésére/alakulására kifejtett hatásban figyelhetjük meg. Az úgy nevezett „Dreadtalk” (rasta beszéd) kialakulása ugyanis ezen évek alatt kezdődik. Hogy miről is van szó? Meglehetősen nehéz magyarul felvázolni a helyzetet, mivel fordításban az egyes szavak nem fejezik ki ugyanazt, mint az angol (patois) megfelelőjük. Azonban valamilyen szinten magyarul is vannak hasonló szófordulatok, például rövidítések: tudom - tom stb... Mindenesetre most azoknak, akik valamennyire tudnak angolul (s tudom sokan vannak ilyenek) leírom egyes jelentéseket, amelyet a mai napig még sehol sem láttam magyarul elmagyarázva, pedig a reggae szövegeknél jól jöhet néhány ilyen információ.

Dreadtalk

- Seen = yes = igen
- Overstand = understand = megért

Ezek voltak az első szavak, amelyeket „kitaláltak”. Azonban az effajta „nyelvújítás” tulajdonképpen nem is volt új, mivel a jamaikai angolt (patois) először is a rabszolgák használták, hogy a fehér elnyomók ne értsék meg amit beszélnek. Tulajdonképpen egyfajta nosztalgia s nacionalizmus miatt nyúltak vissza ehhez a hagyományhoz a rasták. A legfontosabb, s ez valóban új volt, az „I” bevezetése. Az „I” angolul én-t jelent (a

magyarban „áj”-ként ejtjük). A rastafariknak azonban szintén egyet jelent a római I. -el, mely „Selassie” nevét követi. „I” helyettesítheti az egyes szám első személy bármely alakját (pl: enyém, engem, nekem stb). Mivel mindenki egy „I” (én), a rasták nem használják a mi kifejezést, hanem „I and I” (én és én szószerint de itt = én és te). A dreadtalk legfontosabb kifejezése az „I” s számos szóban használják:

- Idrin = Brethren/Bredrin = testvérek
- Iternal = eternal = örök
- Iowa = hour = óra
- Imes = times = idők
- Ireator = Creator = Teremtő
- I-ses = praises = imák

Irie = számos jelentéssel bírhat, jelentheti, hogy betépett (jól érzem magam), de egyszerűen jó, OK, vagy igent is jelenthet.

Ha mindenki „I” (vagyis én - egy-én), akkor nincs hely a második személynek sem. Tehát ha valaki azt mondja, hogy „I see I with I gal”, az a következőket jelentheti:

- Lát(talak) a barátnőmmel.
- Láttalak a barátnőddel.
- Te láttál a barátnőmmel.
- Láttál engem a barátnőddel.

Az, hogy mikor mit jelent igazán, csak a szövegkörnyezet döntheti el, de gondoljuk meg, azért nem mindegy... A következőkben további patois kifejezéseket lehet olvasni a teljesség igénye nélkül...

- Downpression = oppression = elnyomás
- Menlai, Menlow = Manley (jamaikai miniszterelnök volt, gúnyosan használva)
- a = is, are, am, be stb. = létige összes elképzelhető alakja
- an' = and = és
- anyting = anything = valami
- 'ave = have = birtokolni valamit
- bokkle = bottle = üveg
- bredda = brother = testvér
- cyaan = can = tud, képes valamire
- dat = that = az
- dawg = dog = kutya
- de = the = az, a (határozott névelő)

- desso/deh/dideh = there = ott
- dem = them = ők, őket
- dis = this = ez
- djink = drink = ital
- dung = down = le
- ebryting = everything = minden
- fe/fi = for, to = előljárószó
- fraid = afraid = félelem
- gi = give = adni
- gwan = go on, went = gyerünk tovább, ment
- i' = it = az (dolog)
- I-sah = alright sir = minden rendben uram, oké
- inna = in the = benne valamiben
- Jamdung = Jamaica = Jamaika negatív értelemben
- Jah-make-ya = Jamaica = Jamaika pozitív értelemben
- Jus' = just = még
- Lef' = left, leave = hagyni, hagyta stb.
- lick = hit, beat = ütni
- likkle = little = kicsi
- madda = mother = anya
- mawnin = morning = reggel
- mek = make = csinálni
- notting = nothing = semmi
- nuh = not = nem, nincs
- odder = other = másik
- ongly = only = csak
- outta = out of = valamin kívül
- pon = at, upon, on = előljárószó, valamin rajta, valaminél stb.
- sah = sir = uram
- seh = say, that = azt mondja, hogy...
- sen' = send = küld
- smaddy = somebody = valaki
- tan deh = stand there = ott áll/rajta van
- tek = take = venni (nem vásárolni értelemben)
- ting = thing = dolog
- wey = which, what, where = kérdőszó pótló úm.: melyik, mi, hol stb.
- wid = with = -val, -vel
- yah = here = itt

- Agony = a szexuális együttlét, vagy pedig egy az aktust imitáló táncstílus megnevezése (csípő rázás!)
- Almshouse = Bármilyen negatív
- Babylon = általában: az elnyomó nyugati társadalom sokszor a rendőrséget, rendőrt értik alatta
- Baby mother = tinédzser anya
- Baggy = harisnya, ha "guns in her baggy": figyelmeztetés, hogy a lány nagy valószínűséggel valami nemi úton terjedő betegséget hordoz
- Bakra = fehér ember
- Baldhead = a nem rasta ember
- Balm = egyfajta népi gyógymód, jamaikai füvet (kannabiszt) is használnak
- Bandulu = svindli
- Bangarang = zaj, fújolás
- Bashment = a soundsystem session, vagy hogy nő jár az utcán
- Batty boy = homoszexuális
- Beanie/beenie = kicsi, kis
- Big people music = az 50-es évek zenéje, főleg a soul, amelyet Angliában adnak ki, majd Jamaikában nagy számban vásárolják idősebb lakosok
- Big up = üdv, tisztelet
- Bobo Dread = Prince Emanuel Edwards féle rastafari követő, gyakran turbánt viselnek
- Bongo = kis dob, amelyen ujjakkal lehet játszani, de szintén használatos az afrikai származású emberekre
- Boops = strici (pontosabban: az olyan, aki több nővel mutatkozik egyszerre)
- Boopsie = kurva (pontosabban: a nők, akik a boops-szal mutatkoznak)
- Bow = orális szex
- Brawta = egy kicsit több, egy kis extra
- Browning = félvér nők megnevezése (csokibarna)
- Cabbin stabbin = nemi aktus
- Carry go bring come = pletykát terjeszteni
- Chronic = fű
- Combination = singjay és DJ páros stílus
- Copasetic = minden rendben
- Cuss-cuss = bizonyíték
- Dancehall = (1) ahol a zenét játsszák (táncter), azonban Jamaikában ez nem igazán disco, hanem inkább egy nyitott hely, ahol a sound system-ek nyomják a muzsikát (2) tulajdonképpen minden jamaikai zene valahol dancehall-nak számít, de inkább használatos az 1970-es években elkezdődött zenei forradalomra a

reggae-n belül. Az érdekesség, hogy már előre felvett dallamra nyomják a DJ-k s az énekesek is, a korai ragga és dancehall között nincs számottevő különbség.

- Dabby dabby = gyenge, gyakran használják az ellenfél sound megnevezésére
- Diss = nem mutat tiszteletet
- Don = a keresztapákat illetik ezzel a szóval, a filmből kölcsönözve a megnevezést
- Do-over = egy új szövegében változtatott régi - vagy külföldi - felvétel
- Dread = rövidített formája a "natty dread"-nek, melynek jelentése: rasta dreadlock-kal, azonban ilyen formában használják komoly dolgokra, pl: dread time - komoly idők
- Dub = egy felvétel remix változata, általában csak a vokállal, vagy csak a zene. "Dub a reggae karaoke" - Bunny Lee. 1973 óta minden híres számnak kiadták a dub verzióját a 7" és 12" lemezek B oldalán.
- Dubplate = speciális zenei, vokális felvételek, amelyek csak limitált példányban férhetőek hozzá (főleg sound systemek-nek készülnek speciálisan)
- Dunny = pénz
- Duppy = szellem
- Flex = viselkedni
- Ganga Lee = gengszter
- Ginnal = az olyan ember akiben nem lehet megbízni, vamzer
- Gorgon = olyasvalakinek a megnevezése, akitől félni kell (vagy legalábbis tisztelni)
- Grounation = rasták összejövedele, ahol többek között felolvasnak a Bibliából, dobolnak, énekelnek
- Heartical = vki, aki rendelkezik a szükséges képességekkel a munka elvégzésére
- Herb = kannabisz levél
- Higglar = utcai árus
- Hits from the bong = a vízipipából (pipából) slukkolni
- Irie = finom, jó, gyakran használatos üdvözlésként
- Ital = természetes, a rasták által kedvelt organikus (bio) ételek megnevezése
- Joe Grind = olyan férfi, aki akkor látogatja szexuális együttlét céljából a nőt, mikor annak férje vagy barátja nincs otthon
- Kiss me neck = kifejezés, jelentése: Megleptél
- Labba labba = beszéd, szöveg, gyakran a hadova értelemben
- Lick shot = tüzelni fegyverrel, de szintén jelenti a rágyújtást is pl: egy jointra
- Mampy = kövér nő
- Massive = nagy, jelentős, ha sound system-nél használják, akkor a követőkre értik
- Natty = Id. Dread

Tényleg a F.F.H. volt az, amely teljesen megreformálta a mozgalmat?

Most láthattuk, hogy milyen változások mentek végbe a mozgalomban, s tulajdonképpen a fő értékek közül sok minden (a lényeg Jah) megmaradt, de egyre inkább elmarad a folklór és a Zion Afrikai Keresztény Egyházakra jellemző misztikumhoz való kötődés. Természetesen több mozgalom is létezett s az F.F.H. az egyik volt csak a legfontosabb közül. Számos más kutató (többek között John Homiak) állítja, hogy a dreadlock mozgalom nem az F.F.H.-val indult, hanem a Higes Knots nevű szervezettel, s ők voltak azok is, akik az „ital”-életmódot és a dreadtalk-ot bevezették. Valószínű, hogy az egész folyamat a különböző rasta csoportok között párhuzamosan folyt, mintegy „dub” verzióként, amely adott volt, s mindenki elkészítette a saját „remixét”. Akárhogy is, az 1960-as évekre a rasta mozgalom egy jellegzetes arcot öltött, mely már sokban különbözött az 1930-as időszak mozgalmaitól. 1962-ben Jamaika elnyeri függetlenségét, s erre az időszakra tehető az F.F.H. szervezetének felbomlása is. Ez egyrészt köszönhető, hogy számos vezetőjüket bebörtönzik (főleg a ganja miatt), a másik pedig, hogy elkezdődik a demográfiai változás Jamaikában. Számos tag más városrészbe költözik, stb.